

գրական գործին նկատմամբ, մտահոգութիւններուս մէջ ո եւ է տեղ մը չի բռնիր, եւ նոյն իսկ ճնշանք, բացատրելի կը գտնեմ որ իր մրտապէս ու հոգեկան կազմով ածքն ունեցող մարդ մը, որ մանաւանդ իր գեղեցկագիտական սահմանափակ ու միակողմանի վարպետութիւն կը միացնէ իմ անձինս զէմանուցուած այնքան հեշտականութիւն մտելոյն ատելութիւն մը, բան չհասկնայ իմ գրականութիւնէս, այլ գիտողութիւն մը անհրաժեշտ էր ցածողի նկարագրին մասին այդ երեկոյցի կազմակերպողներուն, որոնք կարծեցին հաճոյք պատճառել Բաշալեանին՝ իր «Հայրենիք»-ի հինգ տարուան մշտնջողութիւնը եղբայրակիցներուն գործը բոլորեցող իրեն ի պատիւ...

Մարգկային պատմութեան ոչ մէկ թուականին, երկրագնդին ոչ մէկ կէտին վրայ, այդպիսի անարգ մտախորհութիւն մը տեղի չէ ունեցած երբեք, Ամէն երկրի մէջ, նոր գործերը կը սիրեն իրենց նախորդներին այսինչին կամ այնինչին գործը յօշոտելու իրենց անհատականութեան զարթոնման մէկ բնական ու տրամաբանական ապացուցումն է ատի, սակայն քաղաքակրթիք եւ ազնիւ բնկերութիւններու մէջ, նորերը իրենց իրենց մէջ գրական երեկոյց մը կը սարքեն եւ հոն կ'արտայայտեն իրենց դատմամբը, եւ երբեք չի կրնար պատահիլ որ նորերու խուսմը մը իրենց այսինչ նախորդը քաղկեդոնու հաւանքով ալ անձին բարեկամներէն մէկուն սուսաւորումը չարտադրակ ընտրեն (որովհետեւ այդ պայմաններով հանդիսանալու մը, քաղաքակրթ ընկերութիւններուն մէջ, ստանդարտ կ'ըլլայ վերաբերուող ու նեղացող), ու անուանող երբեք չի կրնար պատահիլ որ նորերը իրենց նախորդներէն մէկուն ղէմ հրապարակային ցոյց մը ընելու համար, այդ անձը վատ խաբարայութեամբ մը հրախրեն այդ երեկոյցին ու իր նախագահութիւնը խնդրեն իրեն ղէմ սարքուած ցոյցին... Անի գրագիտական է բարոյական անգիտակցութեան եւ այսպիսի երեւոյթի մը մեղի պէս հազար տարուան սորովութեամբ շրջուած ժողովրդի մը մէջ միայն կրնար ի միտ զայլ:

Եւ ահա ինչու այդ գիպը կ'արժէ որ իր ճշմարիտ գոյնովը արձանագրուէր, Վը ներկայացնեմ զայն, իրեն մը բոլորական անդուստին ամենէն թելագրական ապացուցումներէն մէկը, Կ. Լ. Ջարթումանին, որ վերջերս «Լուր կեանք»-ին մէջ չափ գեղեցիկ զաղափար ունեցած էր մեր ժողովրդին բարեկրուն ինկածութեանը մասին «անքէթ» մը բանալու, — «անքէթ» որովով մտադրի եմ արդէն իմաստ ընդարձակութիւն գրառելու:

Ա. Զ.

# ԳՐԱՅԻՆՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԻՋ

«Տէյլի Մէյլ»-ի Կ. Պոլսոյ թղթակիցն իր մայիս 20 թուարկով նամակով կը հաղորդէ հետեւեալ լուրը. — «Վերջին տեղեկութիւնը որ ստացուեցաւ Հայոց պատրիարքարանէն, կը ցուցնէ որ Հայաստանի վիճակն առաւել քան երբեք ողբալի է: Աղբղի գաւառական մէջ ժողովուրդը անարեւած է զինուորներէն, դատակի տակաւն բոլոր արարողութիւնները կաւարելի փակեցած է, հոգեւորականի մը արդիւնքին աւուրը հաղորդութիւն տանիլ հիւանդի մը: Այս կրօնական հալածումը մը աւելի աստուայացած է Հէրթարի մէջ (Վանի նահանգ), ուր 400 Հայեր բռնի տաճեցած են: Քանի մը նահանգներու մէջ այս սուրբերը կը հաւաքուին ամենամեծ անդթութեամբ, եւ զինուորական մարմիններն են որ կը ստանձնեն այս գործերուն կատարումը: Մարալիքի մէջ կամենաւ անպատուութեամբ է թրքական նոր ստաւ վարդէն, եւ խեղճ գոհերը չեն կրնար օգնութիւն ակնկալել կամ ստանալ որ եւ է մէկէ մը:»

«Տէյլի Մէյլ»-ի նոյն թղթակիցն իր այս նամակէն երկու օր յետոյ կ'աւելցնէ. — «Իրերու զրութիւնը Հայաստանի մէջ, զոր ես նկարագրեցի հակիրճ կերպով, ծայրայեղութենէն կերպարանք ստացած է, Կր թուի թէ տաճիկ կատաղաբութիւնը կը ձգտի աստիճան աստիճան եւ գանդաղորէն ոչնչացնել Հայերը ձուլելով զանոնք թուրք տարրին մէջ, Այլ եւս յայտնի է որ չկայ ուրիշ ուժ մը բայց միայն Ռուսը՝ կասեցնելու այս վտանգը, որուն ենթարկուած են Հայերը: Բայց որպէսզի Ռուսիան վերստին կարենայ գործել, Հայաստանը պէտք է որ իր հովանաւորութեան տակ առնէ, ու այն ատեն այս անբաղդ ու հալածուած ցեղը վրայ պիտի տայ իր ազգայնութիւնը, Ռուսիոյ միջամտութիւնը հայկական գործերուն մէջ հասանալիս հետեւեալ մըն է ի. Գրան ներկայ գրուած իրան, նկատելով Ասիական նահանգներու երկաթուղիներու մեղեցու մը Ռեծովին ու ռուսական տնտեսաւայլիսին, Ռուսիան անտարբերութեամբ չի կրնար նայիլ այդ նահանգներու մէջ տիրող թշուառութեանց վրայ եւ պիտի ջանայ իր բոլոր ազգացութեամբ վերջ դնել անոնց, Այժմ, Ռուսիան միակ ուժն է, որմէ կը անարարի Սուլթանը, եւ եթէ ըսկառնալիք մը ընէր անոր ապահովութեանը, ան պիտի տար ամէն ինչ որ Ռուսիան պահանջէր:

Այս այսպէս ըլլալով՝ մենք կրնանք ակնկալել քաղաքական նոր ուղղութիւն մը քիչ տեւեմ Արեւելքի մէջ:

Le Gérant: GEORGES WALINE

Paris. — Imp. V. ALBOUY, 72, avenue d'Italie.